

more than double the volume of per capita GDP in the country through non-oil industries. Services accounts for 35,2 % of GDP and employs 49,6 % of the population. Flourishing service sectors include banking, construction and real estate. Situated in 9 out of 11 existing climatic zones, Azerbaijan has quite a unique geographical position and privileged tourism potential. 2.9 million tourists visited the country in 2019 (State Border Service), a growth of 11 % compared to 2018. Widespread salt springs in the country are progressively turned into flourishing health spa resorts. Furthermore, Azerbaijan and Uzbekistan reached an agreement to jointly prepare tourist guides with international status.

Table 1 – Main Sectors of Industry of Azerbaijan

Breakdown of Economic Activity By Sector	Agriculture	Industry	Services
Employment By Sector (in % of Total Employment)	37,5	13,9	48,5
Value Added (in % of GDP)	5,3	49,6	37,5
Value Added (Annual % Change)	4,7	-3,8	-1,9

Source. World Bank, Latest Available Data. Because of rounding, the sum of the percentages may be smaller/greater than 100 %.

References

1. GDP per capita of Azerbaijan Republic, stat.gov.az
2. State Statistical Committee of Azerbaijan, at: <http://www.stat.gov.az/source/industry/indexen.php>, acceded May 17, 2018.
3. State Statistical Committee of Azerbaijan, at: <http://www.stat.gov.az/source/industry/indexen.php>, acceded May 17, 2019.

КЛАСТЕР ЯК ТЕРИТОРІАЛЬНО-ПРОСТОРОВЕ УТВОРЕННЯ ТА МОЖЛИВІСТЬ ВЧАСНОГО ЗАДОВОЛЕННЯ ЖИТТЄВО ВАЖЛИВИХ ІНТЕРЕСІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Д. Ю. Тереховська, студентка спеціальності Менеджмент, група МЕНБ-41

О. В. Бондар-Підгурська, науковий керівник, д. е. н., доцент кафедри менеджменту Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Кластери як істинне дитя глобалізації створюють основу для притоку іноземних інвестицій, активізації навчання широкого

кола підприємців й міцного розвитку малого й середнього підприємництва, підвищення гнучкості та мобільності компаній, створення широкого спектру мережевих структур, а також підвищують роль регіонів. Кластери одночасно виступають і як форми, в рамках яких ведеться діалог між діловими, урядовими, науковими колами про шляхи розвитку конкурентних переваг в межах міста, провінції, штату, країни й навіть на наднаціональному рівні [1, с. 3].

Метою дослідження є аналіз стану та розвитку кластерів в Україні, визначення їх ключових характеристик і на цій основі розроблення пропозицій щодо напрямів підтримки кластерного розвитку регіонів України. Наразі в Україні не запроваджено статистичного обліку кластерів і відсутні офіційні данні щодо їх розвитку. Опубліковані раніше матеріали були узагальнені різними авторами на основі власних досліджень окремих осіб та організацій. У таблиці 1 наведено дані про кластери.

Таблиця 1 – Перелік та спеціалізація кластерів України станом на 2018р.

Область	Назви кластерів
Вінницька	ІТ-кластер (https://www.it-cluster.vn.ua/); Громадська спілка (ГС) «Міжнародний сільськогосподарський кластер «Дністер»
Волинська	Асоціація «Луцький ІТ-кластер» (www.litac.org/); ГС «Туристичний альянс», м. Луцьк; Волинський туристичний кластер (tourcluster.volyn.ua/); ГС «Енергетичний кластер «Інновейшн енерджі»»
Дніпропетровська	ІТ-кластер (http://itcluster.dp.ua/); ГС «Дніпровський Космічний Кластер»; Горіхово-медовий інноваційний кластер
Донецька	Громадська організація (ГО) «Донбас Фешен Кластер»
Житомирська	Інформації про діючі кластери не виявлено
Закарпатська	ГО «Кластер художніх промислів «Сузір'я»»
Запорізька	ІТ-кластер (https://twitter.com/zpithub); ГО «Купуй запорізьке» (www.buy.zp.ua/); ГО «Кластер бджільництва «Бджола не знає кордонів»; ТОВ «Інноваційно-технологічний кластер «АгроБУМ»»; ГО «Туристичний кластер Мелітопольщини»

Область	Назви кластерів
Івано-Франківська	ІТ-кластер (http://it-cluster.if.ua/); ГС «Прикарпатський екоенергетичний кластер»
Київська	Міська ГО «Туристичний кластер «Славутич»» м. Славутич
Кіровоградська	ГО «Кластер «ІТ-Альянс 4.0»» (http://www.ita.kr.ua/)
Луганська	Інформації про діючі кластери не виявлено
Львівська	ІТ-кластер (https://itcluster.lviv.ua/); ГС «Кластер видавничої діяльності та поліграфії»; Львівський кластер розвитку освіти та креативності; ГС «Об'єднання Львівський Туристичний Альянс»; Агрорекреаційний кластер ГО «ГорбоГори»
Миколаївська	ІТ-кластер (www.itcluster.mk.ua/); Національний інноваційний кластер «Родючість ґрунтів»
Одеська	ІТ-кластер (https://odessa.detiivgorode.ua/it-cluster-odessa/); ТОВ «Біомедичний інноваційно-технологічний кластер «Бітек»»; ГС «Агроекологічний кластер «Фрумушика-Нова»» (в Таругинському районі); ГС «Одеський регіональний енергетичний кластер»
Полтавська	Медовий кластер «Меди Межиріччя»; Комунальне підприємство «Кластер зеленого туризму територіальних громад Кременчуцького краю»
Рівненська	ІТ-кластер; Рокитнівська районна ГО «Кластер деревообробки «Полісся Рокитнівщини»»; ГО «Рівненський кластер відновлювальних джерел енергії та енергоефективності»; Кластер «Натуральне молоко»
Сумська	ІТ-кластер м.Конотоп (itcluster.konotop.info/); ГО «Туристичний кластер «Посулля»», смт Недригайлів Недригайлівського району
Тернопільська	ІТ-кластер (www.itcluster.te.ua/); Мистецький кластер Тернополя; Корпорація «Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля»»; ГО «Кластер сільського туризму «Мальовнича Бережанщина»»
Харківська	ІТ-кластер (it-kharkiv.com/about-cluster/); Агрофуд-кластер «Agro Food Cluster Kharkiv»); Навчально-дослідний клас-кластер «Політехнік-125»; Аерокосмічний кластер «Мехатроніка»; Харківський енергетичний кластер; Інноваційно-освітній кластер «Агротехніка»

Область	Назви кластерів
Херсонська	Асоціація «Міжнародний, міжрегіональний, агропромисловий кластер Херсонської області «Eastern Food Technologies plus»» (http://ea-f-tech.com/); Міжнародний морський кластер «Палата ІТ-ОПМ»; Міська ГО «Таврійський туристичний кластер», м. Нова Каховка
Хмельницька	ТОВ «Будівельний кластер» (https://budvelnij-klastr.uarom.net/); Хмельницький енергетичний кластер; ГО «Кластер сільського туризму «Оберіг»» у смт. Грицеві Шепетівського району); ГО «Туристичний кластер «Кам'янець»» (м. Кам'янець-Подільський)
Черкаська	ІТ-кластер (www.itcluster.ck.ua/); ГС «Кластер деревообробної галузі Черкаської області» (http://cluster.ck.ua/); Кластер зеленого туризму Смілянщини
Чернівецька	ГС «Чернівецький яблуневий кластер «Буковина»» (http://applecluster.org/)
Чернігівська	ІТ-кластер (https://chernihiv.it/)
М. Київ	ІТ-кластер (https://itcluster.kiev.ua/); Освітній інвестиційно-технологічний кластер легкої промисловості

Джерело: адаптовано на основі [2, с. 3].

На підставі досліджень різних літературних джерел можна зробити такі висновки: 1) усього в регіонах України функціонують та ідентифікують себе в інтернет-просторі понад 60 кластерних утворень різних масштабів; 2) кластери в Україні створюються переважно як громадські організації та громадські спілки, рідше – як товариства, корпорації, асоціації чи комунальні підприємства; 3) у більшості регіонів створені ІТ-кластери; 4) кластерна спеціалізація регіонів, що переважає, – це аграрне виробництво і туризм, поодинокі кластери мають творче, інноваційне, виробниче спрямування; 5) більшість із кластерів не мають інноваційної орієнтації, що стримує підвищення конкурентно спроможності регіонів порівняно із зарубіжними кластерними утвореннями; 6) найбільше кластерів у Запорізькій області (5), Львівській (5), Харківській (6), в інших – від 1 до 4, лише в Житомирській і Луганській областях поки що немає жодного кластера; 7) більшість кластерів не має власних інтернетсторінок, – переважна більшість кластерів створена протягом

останніх двох-трьох років, а багато кластерів, які ідентифіковані раніше (починаючи з 90-х рр. до 2010-х), уже не функціонують; 8) ініціаторами створення кластерів були переважно представники бізнесу. Хоча кластерам і надавалася підтримка влади, проте наразі проявляють кластерні ініціативи окремі заклади вищої освіти, зокрема в Кіровоградській, Харківській, Херсонській областях, що забезпечує їх науковометодичну підтримку; 9) багато проектів із формування кластерів реалізується міжнародними організаціями, особливо сьогодні, в умовах децентралізації; 10) хоча кластерів у регіонах України ще небагато, проте сьогодні, як і раніше, обговорюється багато питань щодо планування і створення кластерів [2, с. 3].

Отже, нині в Україні вже створено понад 60 регіональних і близько 10 міжрегіональних кластерів, що свідчить про наявність певної бази для подальшого кластерного розвитку і формування публічної кластерної політики. Порівняно з 2011–2012 рр. їх загальна кількість не значно збільшилася.

Разом з тим можна припустити, що кількість кластерних утворень насправді є більшою, адже не всі з них зареєстровані як організації, у назві яких є слово «кластер», тож потрібно їх виявляти безпосередньо в регіонах. Виходячи з наявних характеристик діючих національних кластерів і опрацювання джерела [2, с. 3] органам влади можна запропонувати: 1) для національного рівня: запровадити державну програму стимулювання створення та діяльності кластерів із фокусуванням уваги на: підтримці існуючих кластерів, адже вони вже проходять перевірку своєї життєдіяльності і можуть швидше досягти вищого рівня продуктивності; формуванні інноваційних та міжрегіональних кластерів, діяльність яких є запорукою внутрішньодержавної згуртованості, обміну досвідом, а також конкурентоспроможної зовнішньоекономічної діяльності; 2) для регіонального рівня: на основі якісного аналізу потенціалу кластерного розвитку своїх регіонів виступати з новими кластерними ініціативами, надавати інформаційно-аналітичну, організаційну та іншу підтримку їх створенню, а також підтримувати діяльність існуючих кластерів; 3) для кластерних утворень є доцільним: а) створювати спеціальні інтернет-сторінки кластерів, адже сьогодні без них неможливо, насамперед, ідентифікувати кластер, а отже, й отримати додаткові зовнішні інвестиції, заручитися державною і регіональною підтримкою тощо; б) ініціювати створення все-

української асоціації кластерів, яка б сприяла їх розвитку та діяльності як в Україні, так і за кордоном, з огляду на те, що вітчизняні кластери здебільшого перебувають на етапі становлення; в) розробити стратегії розвитку своїх кластерів з метою уникнення дострокового занепаду (ліквідації кластерів) і забезпечити їх ефективність; д) використовувати можливість заручитися підтримкою від міжнародних організацій, оскільки за кордоном накопичено більший досвід функціонування й підтримки кластерів.

Подальші дослідження мають стосуватися встановлення відповідності публічної кластерної політики стану кластерного розвитку регіонів, що дозволить визначити перспективні напрями забезпечення конкурентоспроможності кластерів. Отже, «компанії, які стають учасниками кластерів, мають вчетверо більше можливостей підвищити інноваційну активність, ніж ті, що розвиваються поза рамками мережових об'єднань, відіграючи, роль точок інноваційного зростання в економіці країни», а в період фінансово-економічних та управлінських криз стають джерелом задоволення життєво важливих інтересів соціуму, суспільства, держави [3–5].

Список використаних інформаційних джерел

1. Левковська Л. В. Формування інноваційних кластерів в Україні [Електронний ресурс] / Левковська Л. В. // Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України. 2009. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/5902/12-Levkovsjka.pdf?sequence=1>. – Назва з екрана.
2. Репп Г. І. Аналіз кластерного розвитку регіонів України станом на 2018 рік [Електронний ресурс] / Репп Г. І. // Національна академія державного управління при Президентові України. 2018. – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/81/files/56950967-fd07-4805-9203-a197e263718f.pdf>. – Назва з екрана.
3. Бондар-Підгурська О. В. Можливості реалізації кластерного підходу до формування інноваційної інфраструктури в Україні / ондар-Підгурська О. В. // Економічний форум. – 2015. – № 3. – С. 29–40.
4. Бондар О. В. Менеджмент інноваційної діяльності машинобудівних підприємств : автореф. дис... канд. екон. Наук / Бондар О. В. КНУ ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2002. – 20 с.
5. Бондар-Підгурська О. В. Науково-методологічні засади сталого інноваційного соціально орієнтованого розвитку економіки : монографія / Бондар-Підгурська О. В. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 531 с.